I sag nr. 146/73

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 er indgivet til Domstolen af Finanzgericht Hessen, VII. afdeling, for i den sag, der verserer for den nævnte ret mellem

RHEINMÜHLEN-DÜSSELDORF, Düsseldorf-Holthausen,

og

EINFUHR- UND VORRATSSTELLE FÜR GETREIDE UND FUTTERMITTEL, Frankfurt am Main,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikel 177, stk. 2, og artiklerne 19, stk. 2, og 20, stk. 2, i Rådets forordning nr. 19/62 af 4. april 1962 (ABl. 1962, s. 933 ff) sammenholdt med artiklerne 14 og 15 i Rådets forordning nr. 141/64 af 21. oktober 1964 (ABl. 1964, s. 2666)

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, R. Lecourt, afdelingsformændene, M. Sørensen og A. M. Donner (refererende), dommerne, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher og C. Ó Dálaigh,

generaladvokat: J.-P. Warner
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Faktiske og retlige omstændigheder

Over sagens faktiske omstændigheder, anmodningens genstand og de afgivne indlæg har den refererende dommer udarbejdet følgende rapport:

I — Sagsfremstillingogretsforhandlingernes forløb

I tidsrummet fra den 30. december 1964

til 16. december 1965 har firma Rheinmühlen (sagsøger i hovedsagen) udført perlebyg fra forbundsrepublikken Tyskland. På basis af oplysninger fra sagsøgeren i hovedsagen, ifølge hvilke varerne skulle eksporteres til tredjelande, har sagsøgte i hovedsagen, Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (i det følgende benævnt EVSt), bevilget sagsøgeren de restitutioner, der gælder for eksport til de nævnte tredjelande. Senere tilbagekaldte sagsøgte beslutningen om at yde restitution, fordi leverancerne ikke var gået til tredjelande, men til andre medlemsstater. Efter forgæves at have klaget administrativt herover har sagsøgeren i hovedsagen anlagt sag ved Finanzgericht Hessen. Efter at denne havde frifundet sagsøgte, appellerede sagsøgeren til Bundesfinanzhof, som ved dom af 8. november 1972 — VII R 98/68 — ophævede Finanzgericht's dom og hjemviste sagen til fornyet behandling. Bundesfinanzhof fandt, at beslutningen om restitutionerne kun kunne tilbagekaldes i det omfang, tredjelandesrestitutionen var højere end medlemsstats-restitutionen. I henhold til § 126, stk. 5, i Finanzgerichtsordnung (procesreglement for samtlige finansretter) af 6. oktober 1965 (BGBl. I s. 1477) er den ret, hvortil sagen bliver hjemvist til fornyet behandling, bundet af dommen fra appelinstansen. Da Finansgericht Hessen imidlertid ikke anså Bundesfinanzhofs opfattelse for forenelig med restitutionssystemet, som fastsat i forordning nr. 19/62, afsagde den en kendelse af 7. maj 1973, ifølge hvilken sagen blev udsat og Domstolen fik forelagt følgende præjudicielle spørgsmål:

»1. Skal artikel 177, stk. 2 i traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab af 25. Marts 1957 fortolkes således, at en ret, hvis afgørelser i henhold til de nationale retsregler kan appelleres, kun kan forelægge et tvivlsspørgsmål om europæisk ret for De europæiske Fællesskabers Domstol til præjudiciel afgørelse, når den behandler sagen for første gang, eller kan en lavere ret også forelægge et spørgsmål for Domstolen, når sagen er under pådømmelse for anden gang, efter at en dom afsagt i første instans er blevet ophævet af en appelinstans?

I bekræftende fald:

2. Skal artiklerne 19, stk. 2, og 20, stk. 2, i forordning nr. 19/62 i forbindelse med artiklerne 14 og 15 i forordning nr. 141/64 (EØF) fortolkes således, at en eksportør, som har ansøgt om, fået tilsagn om og oppebåret en tredjelands-restitution for udførsel af perlebyg til et bestemt tredjeland, herefter mindst kan gøre krav på medlemsstats-restitutionen, hvis en senere undersøgelse viser, at han i strid med, hvad han har angivet, har udført varerne til en medlemsstat, eller bortfalder restitutionen i disse tilfælde?

3. Skal artikel 20, stk. 2, i forordning nr. 19/62 i forbindelse med artikel 15 i forordning nr. 141/64 fortolkes således, at en eksportør kun kan gøre krav på tredjelands-restitutionen, når han udfører til det aftagerland, som er angivet i restitutionsbilagene, aller er det tilstrækkeligt til ydelse af restitution, at varerne går til et vilkårligt tredjeland?«

Forelæggelseskendelsen indgik til Domstolens justitskontor den 20. Juni 1973.

Firma Rheinmühlen, repræsenteret af advokat Modest, Hamburg, EVSt, repræsenteret af advokat Stockburger, Frankfurt am Main, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske rådgiver Gilsdorf, har i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen afgivet skriftlige indlæg.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at åbne den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Indlæg afgivet i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen

1. Vedrørende det første spørgsmål

a) *Sagsøgeren i hovedsagen* hævder, at EØF-traktatens artikel 177 skal fortolkes således, at nationale retter, specielt den ret, som dømmer i sidste instans, kun er forpligtet til at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål i tilfælde, hvor der er objektiv tvivl om gyldigheden eller fortolkningen af en fællesskabsretlig bestemmelse. Når den ret, der dømmer som sidste instans, ikke skønner, at der foreligger nogen tvivl angående gyldigheden eller fortolkningen af en fællesskabsbestemmelse, og anvender den uden at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse, vil sagens parter ikke kunne anfægte den i sidste instans trufne afgørelse og opnå en annullation af denne i medfør af EØF-traktatens artikel 177. Denne opfattelse støttes af to domme afsagt af Bundesverfassungsgericht — den tyske forfatningsdomstol — (Amtliche Sammlung Bundesverfassungsgericht E 29, 198 ff; E 29, 213), ifølge hvilke en appel til forfatningsdomstolen mod en afgørelse truffet i sidste instans, støttet på at sidste instans ikke har anmodet EØF-Domstolen om en præjudiciel afgørelse, kun vil kunne antages til realitetsbehandling, hvis denne ret har undladt dette rent vilkårligt. EØF-traktaten indeholder ingen bestemmelse, der afgiver hjemmel for at indbringe en sag for Domstolen med det formål at få ophævet en retskraftig dom afsagt af en national ret i sidste instans.

§ 126, stk. 5, i Finanzgerichtsordnung er affattet utvetydigt og lyder således: »Den ret, hvortil sagen bliver hjemvist til fornyet behandling og afgørelse, skal lægge Bundesfinanzhofs retlige bedømmelse til grund for sin afgørelse«. Derfor må den beslutning, ifølge hvilken en sag bliver hjemvist, anses for at have samme bindende virkning, som der tillægges en afgørelse truffet i sidste instans. Såvel den ret, til hvem sagen er hjemvist, som Bundesfinanzhof selv samt sagens parter er bundet af en sådan hjemvisningsbeslutning. Forelæggelseskendelsen tilsigter i det foreliggende tilfælde at tilsidesætte denne bindende virkning af § 126, stk. 5, i Finanzgerichtsordnung. Et sådant forsøg er lige så ulovligt som et direkte søgsmål for Domstolen med henblik på at få ophævet en retskraftig afgørelse truffet af en national ret.

Som konsekvens heraf foreslår sagsøgeren Domstolen

1. at afvise Finanzgericht Hessen's anmodning om præjudiciel afgørelse af de forelagte spørgsmål;
2. subsidiært at besvare det første spørgsmål således: traktatens artikel 177, stk. 2, skal fortolkes således, at en ret, der har truffet afgørelse i første instans, ikke kan forelægge Domstolen spørgsmål til præjudiciel afgørelse i henhold til EØF-traktatens artikel 177, stk. 2, når den ret i medlemsstaten, der har dømt i sidste instans, med en bindende virkning, der svarer til den egentlige retskraft, selv har fortolket de omhandlede EØF-bestemmelser.

b) *EVSt* (sagsøgte i hovedsagen) støtter uden forbehold den argumentation, som Finanzgericht har fremført i forelæggelseskendelsen. Bestemmelserne i EØF-traktatens artikel 177 har som formål at sikre princippet om fællesskabsrettens ensartede anvendelse i alle medlemsstater. Dette princip ville blive krænket, hvis man tillod, at de nationale retters kompetence i henhold til artikel 177, stk. 2, var begrænst af nationale processuelle regler, regler som i øvrigt ville udvise store forskelle.

I øvrigt er den af Finanzgericht Hessen fulgte fremgangsmåde ikke i strid med § 126, stk. 5, i Finanzgerichtsordnung. Formålet med denne bestemmelse er at imødegå en unødig forlængelse af processer som følge af den underordnede instans' vægring ved at bøje sig for appelrettens retsopfattelse. I betragtning af,

at selve formålet med et præjudicielt spørgsmål er at opnå en endelig løsning på et juridisk spørgsmål, er der intet til hinder for, at der rettes en anmodning til Domstolen på dette stadium af sagens behandling for den nationale dommer.

c) *Kommissionen* gør gældende, at det første spørgsmål i sig selv i en vis forstand er overflødigt, da Domstolen er kompetent til af egen drift at undersøge, om det andet og tredje spørgsmål kan antages til realitetsbehandling og dermed indirektive besvare også det første spørgsmål.

Kommissionen finder det alligevel ønskeligt, at Domstolen præciserer artikel 177's anvendelsesområde ved et udtrykkeligt svar på det første spørgsmål.

Ved besvarelsen af dette spørgsmål vil følgende synspunkter være afgørende:

— Finanzgericht Hessen er en ret, der er kompetent til at anmode Domstolen om at træffe en præjudiciel afgørelse i medfør af traktatens artikel 177, stk. 2. Der er ingen nationalretlig bestemmelse, der i det tilfælde, hvor en sag er blevet hjemvist af den overordnede ret, udelukker en anden afgørelse ved den ret, der allerede har dømt i sagen. Imidlertid begrænser § 126, stk. 5, i Finanzgerichtsordnung første instans' mulighed for at træffe afgørelse, idet den bestemmer, at denne skal basere sin afgørelse på den retsopfattelse, der er kommet til udtryk i hjemvisningsdommen fra Bundesfinanzhof. Men deraf kan man ikke slutte, at der ikke længere kan stilles spørgsmål.

— Efter artikel 177, stk. 2, er den nationale dommer berettiget til at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål, når han skønner, at der er tvivl om indholdet af bestemte regler, om betydningen eller rækkevidden af en fællesskabsbestemmelse, som han skal vurdere. Det ville være umuligt for Domstolen at efterprøve, om den nationale dommer i henhold til nationale bestemmelser ikke havde ret eller ikke havde grund til at skønne, at der forelå en sådan tvivl. Det må derfor antages, at et præjudicielt spørgsmål gyldigt kan indbringes for Domstolen, når sagen verserer for anden gang for den ret, der forelægger det pågældende spørgsmål.

— Kommissionen indrømmer, at en sådan løsning kan have betydelige konsekvenser for det hierarkiske system ved de nationale retter. Hvis Domstolens fortolkning af fællesskabsbestemmelserne går imod den retsopfattelse, den øverste ret har, kan den forelæggende ret komme til at stå over for to divergerende domme. I det tilfælde, hvor denne ret baserer sin egen endelige afgørelse på Domstolens fortolkning, vil denne afgørelse nødvendigvis — i strid med § 126, stk. 5, i Finanzgerichtsordnung — afvige fra appelinstansens hjemvisningsdom. Hvis derimod retten følger appelinstansens fortolkning, foreligger der uundgåeligt en krænkelse af artikel 177. Et sådant dilemma kan dog løses ved hjælp af princippet om fællesskabsrettens forrang.

— Artikel 177 kræver ikke kun af den forelæggende nationale ret, at den skal basere sin afgørelse på Domstolens fortolkning, men skaber en ret for den enkelte, som den nationale ret følgelig må efterkomme. I den forstand skal artikel 177 betragtes som en umiddelbart gældende regel, der uden videre skaber rettigheder for den enkelte, som de nationale retter skal beskytte. Domstolens eneret til fortolkning af bestemmelserne i EØF-traktaten kan kun nå sit mål, en ensartet fortolkning af traktaten, hvis de præjudicielle afgørelser har en bindende virkning, som i det mindste parterne i hovedsagen kan henholde sig til.

Kommissionen konkluderer på grundlag heraf, at Domstolens fortolkning af en

fællesskabsregel i alle tilfælde må have forrang frem for en national appelinstans' retsopfattelse. Ellers kunne fællesskabsrettens ensartede anvendelse blive truet.

2. *Vedrørende det andet spørgsmål*

Firma Rheinmühlen henviser til Domstolens retspraksis i sagerne nr. 6/71, Rheinmühlen, Rec. 1971, s. 82, og nr. 85/71, Kampffmeyer, Rec. 1972, s. 213, ifølge hvilken der må sondres klart mellem afgiftssystemet og restitutionssystemet, således som disse var fastsat i forordning nr. 19/62. Domstolen har deraf for så vidt angår restitutionssystemet udledt, at medlemsstaterne, når de havde frihed til at afslå enhver ydelse, så meget mere måtte have ret til at føje yderligere betingelser til de i fællesskabslovgivningen fastsatte minimumsbetingelser for en ydelse. Inden for det område, som forordning nr. 19/62 regulerer, er den procedure, der skal følges ved ydelsen af restitutioner, ikke behandlet af nogen fællesskabsbestemmelse, hverken for så vidt angår formen for anmodninger om restitutioner eller for så vidt angår frister for indsendelse af disse. Fastsættelsen af proceduren for ydelse af restitutioner er overladt til medlemsstaterne selv. Det må følge heraf, at medlemsstaterne både kan fastsætte regler for og benytte retten til at tilbageholde en restitution, som de ønsker.

En sådan fortolkning ligger til grund for Bundesfinanzhofs dom og binder Finanzgericht i medfør af § 126, stk. 5, i Finanzgerichtsordnung. Hvis det skulle blive konstateret, at varen var blevet sendt i omsætningen i en bestemt medlemsstat, måtte sagsøgeren i det mindste være berettiget til den »medlemsstats«-restitution, som der kunne rejses krav om i medfør af nationale restitutionsbestemmelser.

Domstolen bør derfor besvare det andet spørgsmål på følgende måde:

Problemet om, hvorvidt og i hvilket omfang en restitution, der er udbetalt i henhold til forordning nr. 19/62, men oppebåret uretmæssigt, kan kræves tilbage, henhører under medlemsstaternes interne ret og bør afgøres af de nationale domstole. Medlemsstaterne og de nationale domstole skal dog drage omsorg for, at de øverste grænser for restitutionerne, der er fastsat i forordning nr. 141/64 og i andre gennemførelsesbestemmelser fra fællesskabsinstitutionerne, ikke overskrides, og at den del af restitutionsbeløbet, der er oppebåret uretmæssigt, og som skal tilbagebetales, bliver fastsat således, at balancen inden for markedsordningen bliver genoprettet.

EVSt understreger, at bestemmelserne i artiklerne 19, stk. 2, og 20, stk. 2, i forordning nr. 19/62, i artikel 14, stk. 1, og artikel 15 i forordning nr. 141/64 samt i artikel 1 i Rådets forordning nr. 162/64 af 29. oktober 1964 (ABl. 1964, s. 2739) kun har fastsat øverste grænser for ydelsen af restitutioner.

I dommene i sagerne nr. 6/71 og 85/71 har Domstolen henvist til forskellen mellem »tredjelands«-restitutioner på den ene side og »medlemsstats«-restitutioner på den anden side. Navnlig er kriterierne for udregningen af maksimumsrestitutionerne forskellige på grund af de mål, de to former for restitutioner forfulgte. Formålet med restitutionerne ved samhandel inden for Fællesskabet var at tilnærme råvarepriserne i Fællesskabet til hinanden, således at forarbejdningsvirksomhederne kunne få lige forsyningsvilkår. For så vidt angår samhandel med tredjelande var det eneste formål med restitutionerne at reducere forskellene mellem prisniveauet i de eksporterende medlemsstater og prisniveauet på verdensmarkedet. De ovenfor nævnte bestemmelser genspejler klart denne fundamentale forskel mellem de to slags restitutioner. EVSt nævner desuden Kommissionens forordning nr. 92/62 af 25. juli 1962 (ABl. 1962, s. 1906), ifølge hvilken medlemsstaterne havde ret til at bevilge »tredjelands«-restitutioner i form af tilladelser til afgiftsfri genindførsel af basisprodukter. Denne mulighed var af særlig interesse for eksportørerne, som kunne

afvente det gunstigste tidspunt for afgiftsfri import. Af denne grund var det meget fristende for eksportørerne at deklarere udførsler til medlemsstater som »tredjelands«-udførsler.

På denne baggrund fastslog Domstolen, at fraværet af et varecertifikat DD 4 ikke var tilstrækkeligt bevis til at fastslå varernes oprindelseseller bestemmelsessted. Domstolens afgørelser byggede på, at de nationale forskrifter til gennemførelse af det i forordning nr. 19 fastsatte restitutionssystem ikke åbnede mulighed for misbrug.

Den af Bundesfinanzhof udviklede teori om »forskellen« må være uforenelig med Domstolens retsopfattelse. Da den ville være en trussel mod retssikkerheden og ville opfordre til misbrug af restitutionssystemet, er denne teori i strid med principperne i de fællesskabsbestemmelser, der er relevante i det foreliggende tilfælde.

EVSt konkluderer på grundlag heraf, at en eksportør, der har søgt om og opnået en »tredjelands«-restitution, ikke kan være berettiget til at kræve en »medlemsstats«-restitution, hvis det senere skulle vise sig, at han i strid med sine angivelser har eksporteret varepartiet til en medlemsstat.

Kommissionen gennemgår først den fællesskabsregel, der finder anvendelse i det foreliggende tilfælde. For så vidt angår afgrænsningen mellem Fællesskabets og medlemsstaternes kompetence, når Kommissionen til samme resultater som hovedsagens parter.

Svaret på det andet spørgsmål må afhænge af fortolkningen af begrebet »eksport til en anden medlemsstat«. Der må henvises til den definition af begrebet »eksport til tredjelandene«, som Domstolen har givet i sag nr. 6/71. Ifølge Domstolen må eksport til tredjelandene i hvert fald indebære, at varepartiet har været eller skulle være sendt i omsætning i et tredjeland. Denne definition er ikke særlig klar. Man kan navnlig komme i tvivl om betydningen af den hypotetiske form »skulle være«. Har Domstolen ganske enkelt villet hentyde til det »forhånds«-skøn, som den kompetente restitutionsmyndighed nødvendigvis må udøve, eller har den ønsket at lægge vægt på kravet om, at eksportøren skal have foretaget alt, hvad der er nødvendigt for, at varepartiet kan sendes i omsætning i tredjelandet?

Hvis den hypotetiske form ikke skal afsvække det anvendte udtryk, går Domstolens definition meget videre end den fortolkning, der er foreslået af fællesskabsinstitutionerne og af de nationale instanser, der i forordning nr. 19's gyldighedstid havde ansvaret for restitutionsordningen.

I den nu gældende fællesskabsret, som foreskriver forskellige restitutioner for de forskellige tredjelande, vil en sådan definition ikke mere være anvendelig, særlig fordi den ville medføre kontrolproblemer. Det er derfor, Kommissionen anmoder Domstolen om i den dom, der skal afsiges, at præcisere, hvad der skal forstås ved »sendt i omsætning i en medlemsstat«. For den forelæggende ret vil det være af afgørende betydning at vide, om ydelsen af en restitution i henhold til fællesskabsretten er afhængig af, at alle de betingelser, der er nødvendige for den endelige indførsel af varer, er opfyldt.

For så vidt angår spørgsmålet om beviset for en eksport til en medlemsstat hævder Kommissionen, at besiddelsen af varecertifikat DD 4 ikke kan være en nødvendig betingelse for ydelsen af en »medlemsstats«-restitution. Ydelsen af denne restitution kan ikke være afhængig af andet end forevisning af en gyldig eksportlicens. I medfør af artikel 16, stk. 1, i forordning nr. 19/62 var forevisningen af en sådan licens nødvendig ved enhver eksport til medlemsstater for at sætte de kompetente myndigheder i stand til at skaffe sig et nøjagtigt billede af markedssituationen. På grund af forskellen mellem licenssystemet og systemet med eksportrestitutioner kan man ikke sætte disse i relation til hinanden.

Kommissionen konkluderer, at de således gældende fællesskabsbestemmelser ikke er til hinder for, at en eksportør

kan opnå en restitution ved eksport til en medlemsstat, selv om han først har oplyst, at han ville eksportere varepartiet til et tredjeland.

3. Vedrørende det tredje spørgsmål

Sagsøgeren i hovedsagen gør gældende, at det ikke har nogen betydning, til hvilket tredjeland varepartiet er blevet eksporteret. Derimod er det afgørende, om det eksporterede vareparti er blevet sendt i omsætningen i et eller andet tredjeland. I et sådant tilfælde virkeliggøres de mål, der er tilsigtet med markedsordningen ved ydelse af tredjelandsrestitution.

Sagsøgeren i hovedsagen foreslår følgende svar på det tredje spørgsmål:

I henhold til basisforordningen nr. 19/62 og de bestemmelser, der er truffet til dens gennemførelse, er det tilstrækkeligt for at kunne kræve en »tredjelands«-restitution, at varepartiet var sendt i omsætning i et tredjeland. Det havde ringe betydning, til hvilket tredjeland varepartiet blev udført, eftersom restitutionsbeløbet i alle tilfælde var det samme.

Sagsøgte i hovedsagen bemærker, at medlemsstaterne i princippet har været berettiget til at fastsætte forskellige restitutionsbeløb i forhold til »tredjelandene«. Dog skulle de holde sig inden for de i fællesskabsforordningerne fastsatte maksimumsgrænser. Da medlemsstaterne i henhold til artiklerne 5 og 5a i forordning nr. 90/62 havde ret til at overskride maksimumsgrænserne i visse tilfælde, burde fællesskabslovgiveren have interesseret sig for, om eksportørerne gennemførte deres operationer i overensstemmelse med de afgivne oplysninger.

Herefter må man antage det første alternativ i det tredje spørgsmål:

Eksportøren kan kun kræve »tredjelands«-restitution, hvis han eksporterer varepartiet til det forbrugerland, han har angivet i restitutionsbilagene.

Kommissionen henviser til den argumentation, der er udviklet vedrørende det andet spørgsmål, og når til den konklusion, at de fællesskabsretlige bestemmelser, der da var gældende, ikke kan være til hinder for, at en eksportør, hvis de øvrige betingelser er opfyldt, kan kræve »tredjelands«-restitution, selv om varepartiet er blevet eksporteret til et andet tredjeland end angivet i restitutionsbilagene.

På grundlag af den således refererede retsmøderapport har Domstolen indledt de mundtlige forhandlinger den 7. november 1973.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 12. december 1973.

Præmisser

1 Ved kendelse af 7. maj 1973 indgået til Domstolens justitskontor den 20. juni 1973 har Finanzgericht Hessen i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet Domstolen 3 spørgsmål vedrørende fortolkningen af henholdsvis traktatens artikel 177 og bestemmelserne i Rådets forordning nr. 19/62/EØF (ABl. 1962, s. 933).

Vedrørende det første spørgsmål

2 Ved det første spørgsmål spørges der, om en ret, hvis afgørelser i henhold til national ret kan appelleres, kun kan forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål første gang, den har sagen til pådømmelse, eller om der også kan ske forelæggelse, når den har sagen til pådømmelse for anden gang, efter at en dom afsagt af retten i første instans er blevet annulleret af en appelinstans.

3 Dette spørgsmål er materielt set identisk med et præjudicielt spørgsmål, som af Bundesfinanzhof er stillet i samme sag, og hvorom der den 16. januar 1974 blev afsagt dom af Domstolen i sag nr. 166/73;

af denne dom fremgår det, at en intern retsregel, som binder retterne til en højere instans' retlige bedømmelse, ikke i sig selv kan fratage dem den i artikel 177 hjemlede adgang til at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål;

da det imidlertid drejer sig om retter, hvis afgørelser ifølge national ret kan appelleres, er artikel 177 ikke til hinder for, at en sådan rets afgørelser om at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål fortsat er underlagt den nationale lovgivnings normale retsmidler;

imidlertid må Domstolen af hensyn til klarhed og retssikkerhed være bundet af forelæggelseskendelsen, som har virkning, så længe den ikke er blevet ophævet.

Vedrørende det andet og tredje spørgsmål

4 Det andet spørgsmål drejer sig om, hvorvidt artiklerne 19, stk. 2, og 20, stk. 2, i forordning nr. 19/62 sammenholdt med artiklerne 14 og 15 i forordning nr. 141/64 (ABl. 1964, s. 2666) skal fortolkes således, at en eksportør, der har søgt om og opnået en »tredjelands«-restitution for eksport af perlebyg til et bestemt tredjeland, i det mindste kan kræve en »medlemsstats«-restitution i det tilfælde, hvor en efterfølgende kontrol viser, at varerne, i strid med hans oplysninger, er blevet eksporteret til en medlemsstat, eller om han i et sådant tilfælde mister retten til restitution;

5 ved det tredje spørgsmål spørges der, om artikel 20, stk. 2, i forordning nr. 19/62 kombineret med artikel 15 i forordning nr. 141/64 skal fortolkes således,

at eksportøren udelukkende kan kræve en »tredjelands«-restitution, hvis han eksporterer varen til det forbrugerland, der er angivet i restitutionsbilagene, eller om det er tilstrækkeligt for at bevilge restitutionen, at varen går til et vilkårligt tredjeland.

6 Forordning nr. 19/62 og de hertil udstedte gennemførelsesforskrifter, særligt forordningerne nr. 55/62 (ABl. 1962, s. 1583) og 141/64, overlod det til medlemsstaterne, om de ville bevilge restitutioner for udførsel af landbrugsprodukter;

imidlertid var medlemsstaterne ved fastsættelse af betingelserne for ydelse af disse restitutioner og for størrelsen heraf forpligtet til at respektere de af Fællesskabet fastsatte øverste grænser, og de regler, der var nødvendige til gennemførelse af det ved forordning nr. 19/62 fastsatte generelle system;

til gengæld var de, særlig hvad angår eksport til tredjelande, beføjet til at anvende mere restriktive kriterier end dem der var hjemlet i fællesskabslovgivningen.

7 Ved ydelse af eksportrestitutioner måtte medlemsstaterne derfor tage hensyn til bestemmelseslandet og særlig undersøge, om der var tale om et tredjeland eller en anden medlemsstat;

hvis bestemmelseslandet ikke var et tredjeland men en anden medlemsstat, var myndighederne følgelig forpligtede til i hvert fald af nedsætte restitutionen således, at den ikke oversteg den grænse, der var fastsat for eksport til den pågældende medlemsstat;

det samme var tilfældet, hvis bestemmelseslandet var et andet tredjeland end det i restitutionsbilagene angivne;

bortset fra denne forpligtelse påhvilede det medlemsstaternes myndigheder at træffe afgørelse i henhold til deres nationale ret om de yderligere konsekvenser, et sådant forhold måtte medføre.

8 Man må herefter for de tilfælde, hvor bestemmelseslandet ikke var det samme som det i restitutionsbilagene angivne, konkludere,

a) at de nationale myndigheder ifølge artikel 20, stk. 2 i forordning nr. 19/62 var forpligtet til at nedsætte den ydede restitution således, at den ikke oversteg de øverste grænser, der var fastsat for det pågældende bestemmelsesland;

b) at det bortset fra denne forpligtelse påhvilede disse myndigheder at træffe afgørelse i henhold til deres nationale ret angående yderligere nødvendige konsekvenser.

Vedrørende sagsomkostninger

9 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres, og da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i sagen for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostninger.

På grundlag af disse præmisser,

under henvisning til procesdokumenterne;
efter at have hørt den refererende dommers rapport;
efter at have hørt de af sagsøgeren i hovedsagen og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber afgivne mundtlige indlæg;
efter at have hørt generaladvokatens forslag til afgørelse;
under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig dennes artikel 177;
under henvisning til Rådets forordning nr. 19/62 af 4. april 1962, særlig dennes artikel 20;
under henvisning til protokollen vedrørende statutten for De europæiske Fællesskabers Domstol, særlig dennes artikel 20;
under henvisning til procesreglementet for De europæiske Fællesskabers Domstol,

kender

DOMSTOLEN

med hensyn til de spørgsmål, som er forelagt af Finanzgericht Hessen ved kendelse afsagt af denne ret den 7. maj 1973, for ret:

1. En intern retsregel, der binder retterne til en overordnet instans' retlige bedømmelse, kan ikke i sig selv fratage dem den i artikel 177 hjemlede adgang til at forelægge De europæiske Fællesskabers Domstol præjudicielle spørgsmål.

2. I de tilfælde, hvor varens bestemmelsesland ikke var det samme som det i restitutionsbilagene angivne:

   a) var de nationale myndigheder ifølge artikel 20, stk. 2, i forordning nr. 19/62 forpligtet til at nedsætte den ydede restitution således, at den ikke oversteg de øverste grænser, der var fastsat for det pågældende bestemmelsesland;

   b) påhvilede det bortset fra denne forpligtelse disse myndigheder at træffe afgørelse i henhold til deres nationale ret angående yderligere nødvendige konsekvenser.

Lecourt Donner Sørensen

Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher Ó Dálaigh

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. februar 1974.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT J.-P. WARNER

(Se sag 166/73, s. 33)